

Complexnummer: 531183

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Weverij De Ploeg

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

530967, 531184

Woonplaats

Bergeijk

Gemeente

Bergeijk

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdobject

Bij Riethovensedijk 20, 5571 CR te Bergeijk

Complexomschrijving

Complexomschrijving

Inleiding

Complex WEVERIJ DE PLOEG, bestaande uit het FABRIEKSGEBOUW naar ontwerp van Gerrit Rietveld en de TUIN-EN PARKAANLEG naar ontwerp van tuinarchitecte Mien Ruys. Technisch advies werd gegeven door Ir. G. Beltman, wiens bureau in Twente gespecialiseerd was in het bouwen van textiel fabrieken. Het is het eerste fabrieksgebouw dat door Gerrit Rietveld is ontworpen. Na de Tweede Wereldoorlog begon Meubelstoffenfabriek De Ploeg weer zelf te weven, na lange tijd alleen in meubelstoffen te hebben gehandeld. De weverij was een voortzetting van een vooroorlogse gebruikerscoöperatie. In samenhang met de massale productie van nieuwe woningen was een grote vraag naar meubel- en woningstoffen ontstaan. De Ploeg werd gekenmerkt door een idealistisch streven naar hoge kwaliteit en esthetisch verantwoorde vormgeving. De Ploegstoffen waren bekend om technisch en esthetisch hoogwaardige stoffen met moderne dessins. Door de stijgende productie werd uitbreiding van de fabriek noodzakelijk; besloten werd tot een geheel nieuwe fabriek. Het nieuwe gebouw zou, overeenkomstig de ideële doelstellingen van De Ploeg, een optimaal werkklimaat moeten bieden, waarbij ook rekening werd gehouden met de fraaie, bosrijke omgeving. De omgeving van de fabriek moest ook de werknemers ten goede komen. Zo werden tuin en park van ca 120.000 m² ontworpen mede als ontspanningsruimte voor de werknemers. Vanaf het begin van het ontwerpproces was er een nauwe samenwerking tussen de constructeurs, de architectonisch vormgever en de tuinarchitecte. Zo werd onder meer op aanwijzing van Ruys de plattegrond van de fabriek gespiegeld ten opzichte van het eerste ontwerp. Samen met directeur P. Blijenburg van De Ploeg maakten Rietveld en Beltman een studiereis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

langs moderne gebouwen in Zwitserland en Italië, waar in een fabrieksgebouw met een bijzonder zaagtanddak inspiratie werd gevonden voor de nieuwe fabriek. Daarbij werd het destijds geavanceerde Zeiss-Dywidag-systeem toegepast. De maatvoering vloeyde voort uit die van de brede weefgetouwen, "form follows function". Een productietechnische primeur was de afvoer van de verfbaden in een gesloten systeem van roestvrij stalen leidingen. Het gebouw was oorspronkelijk groter ontworpen maar werd uit financiële overwegingen kleiner uitgevoerd. Uitgangspunt voor Mien Ruys was aanvankelijk het bestaande landschap (een es) zoveel mogelijk te behouden, terwijl de opdrachtgever een landschapstuin wilde. Tijdens de bouw is het terrein toch ingrijpend geëgaliseerd. Het ontwerp voor de tuin is architectonisch opgebouwd in een vlakverdeling en lijnvoering verwant aan het idioom van De Stijl. Een strook van het bestaande bos bleef gespaard, zodat het strakke lichtgekleurde gebouw zich aftekent tegen de donkere boompertijen.

Waardering

Complex van FABRIEKSGEBOUW en TUIN- en PARKAANLEG naar ontwerp van Gerrit Rietveld en Mien Ruys, van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang als evidente mijlpaal in de midden-twintigste eeuwse architectuur:

- als internationale mijlpaal in de modernistische fabrieksarchitectuur door de toepassing van geavanceerde systemen en "form follows function";
- vanwege de tuin- en parkaanleg die deel uitmaakt van het totale fabrieksconcept;
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van zowel fabrieksgebouw als tuin- en parkaanleg en hun samenhang;
- vanwege de op contemporaine sociale en milieutechnische eisen inspelende inrichting en omgeving;
- als voorbeeld van nauwe samenwerking tussen architect, constructeur en tuinarchitect;
- als voorbeeld van het idealistische streven naar hoge kwaliteit en esthetisch verantwoorde vormgeving;
- vanwege de sociaal-historische waarde als voortzetting van een gebruikerscoöperatie.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 530967

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	29 maart 2010
Kadaster deel/nr	82710/48

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Bergeijk	Bergeijk	Noord-Brabant

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Bergeijk	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Bergeijk	A			1424
Bergeijk	A			1542
Bergeijk	A			1394
Bergeijk	A			1546

*Omschrijving***

Omschrijving

TUIN- EN PARKAANLEG rondom weverij De Ploeg en behorend tot dat complex, ontworpen door Mien Ruys. De westelijke begrenzing van de beschermde aanleg loopt langs oostzijde van de Riethovensedijk, aan de noordzijde loopt de begrenzing door een gedeelte van het bosperceel, aan de oostzijde langs de lijn vanaf de oostelijke kant van de bestrating langs de aanbouw aan de oostgevel naar het zuiden, ter hoogte van het dwarspad verder naar het oosten tot de grens van het kadastrale perceel, in het zuiden achter langs de tuinen en de langs de noordzijde van de Bucht, zoals aangegeven op het bij het aanwijzingsbesluit behorende kaartje. Het tuinontwerp is zeer architectonisch opgebouwd uit bij het gebouw aansluitende rechthoekige en vierkante plantvlakken met afgeschuinde hoeken, die van daaraf geleidelijk oplopen van klein naar groot. Aan de westzijde van het gebouw, de kopse kant met de karakteristieke gekantelde gevels, werden de plantvakken ingevuld met een asymmetrisch patroon van vierkanten, rechthoeken en driehoeken van strak gesnoeide groenblijvende heesters. Aan de zuidzijde, ten oosten van de ingang, zijn twee lange borders met heesters en vaste planten aangelegd, parallel aan de voorgevel en haaks daarop. Langs de lange border loopt een lage heg en haaks daarop weer een heg in het gazon als begrenzing van het kleinste vierkant. Vlakverdeling en lijnvoering zijn hier zeer verwant aan het idoom van De Stijl. Aan de zijde van de oprijlaan bevindt zich daar een rechthoekige vijver, die ook als blusvijver functioneert. Twee middelgrote, bijna vierkante gazons links en rechts van de oprijlaan naar de ingang vormen de intermediair tussen de kleinschalige vlakverdeling vlak bij het gebouw en de grotere gazons aan de zuidzijde van de dwarslaan, die beplant zijn met verspreide boomgroepen en waar enkele aaneengesloten bospercelen bewaard zijn gebleven. Uitzondering op de rechtlijnige opzet is hier het licht gebogen pad dat naar de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vroegere fietsenstalling loopt. Duidelijk is te zien hoe Ruys in het zuidelijk deel heeft geworsteld met de 'spaghettistijl' zoals de landschapsstijl door destijds moderne tuinarchitecten ook wel werd genoemd. Aan de noordkant heeft Ruys een strook bos gespaard, opdat het strakke, lichtgekleurde fabrieksgebouw zich aftekent tegen de ruige, donkere boompartijen. Hier had ze, kennelijk als concessie aan de opdrachtgever, een stukje Engelse landschapsstijl gepland.

Waardering

TUIN- en PARKAANLEG rondom weverij De Ploeg, ontworpen door tuinarchitecte Mien Ruys, van algemeen cultuur- en tuinhistorisch belang:

- als toonbeeld van naoorlogse tuinarchitectuur in architectonische stijl, waarin getracht is elementen van de landschapsstijl in te passen;
- als resultaat van samenwerking tussen architect en tuinarchitect vanaf het begin van het ontwerpproces;
- vanwege de plaats in het oeuvre van Mien Ruys, als fabriekstuin;
- vanwege de waarde in het totale fabrieksconcept, waarbij de tuin een belangrijk onderdeel was als ontspanningsruimte voor de medewerkers en ook in het ontwerp van de fabriek het uitzicht op de tuinen een rol speelt.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Park

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 531184

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	29 maart 2010
Kadaster deel/nr	82755/115

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Bergeijk	Bergeijk	Noord-Brabant

Locatiennaam	Locatieomschrijving
Bergeijk	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Bergeijk	A			1546

Omschrijving**

Omschrijving

FABRIEKSGEBOUW, behorend tot het complex weverij De Ploeg, met gebogen sheddaken, waarbij vier langere en vier kortere sheds naast elkaar zijn geplaatst zodat een L-vorm is ontstaan. Voor de sheddaken is het destijds geavanceerde Zeiss-Dywidagsysteem van voorgespannen beton toegepast. De gebogen betonschalen zijn slechts zeventig millimeter dik. De maatvoering was afgestemd op de brede weefgetouwen, "form follows function". De architectuur wordt in sterke mate bepaald door het ritmische beeld van de westgevel waar acht sheds achter elkaar worden afgesloten door enigszins gekantelde en schuin geplaatste geveldelen, verspringend ten opzichte van elkaar waartussen, in het verlengde van de beglazing van de sheds, deels geblindeerd glas tot op het maaiveld is geplaatst. De gevels zijn met betonplaten bekleed, waarvan de belijning de kanteling en schuine plaatsing accentueert; in het linker geveldeel is een met een hek afgesloten inrijopening opgenomen, in het vijfde deel van links hoge deuren met rode, witte, blauwe en zwarte vlakken. De noordgevel (verticaal) bestaat grotendeels uit stalen kozijnen waarin (dubbel) glas, deels uit ijzeren roosters (westzijde). Daarboven een betonnen opstand. Tegen de oostgevel van de korte sheds bevindt zich aan de zuidzijde de ingang in een plat gedekte aanbouw, bestaande uit grote ramen en een gesloten gevelveld. De ingang wordt gemarkeerd door een relatief grote overdekte buitenruimte ondersteund door negen stalen staanders. De zuidgevels bestaan grotendeels uit dubbel glas in stalen kozijnen, aan de westzijde een gesloten gedeelte met betonplaten waarin een vlak met deuren en gekleurde vlakken. De afsluiting van de sheds is bij beide korte oostgevels vlak, met betonplaten (westelijk deel) en gele baksteen (oostelijk deel). Boven beide gevels weer een betonnen opstand; aan het oostelijke deel is de glasgevel uitgebouwd onder een plat dak. Aan de uiterste oostzijde een recente aanbouw.

In het interieur zijn aan de noordzijde nog ruimte-indelingen door middel van overwegend glazen puien in stalen kozijnen aanwezig.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Voor het overige is de ruimte overwegend ongedeeld, met lichtinval door het sheddak vanuit het noorden, opdat men goed de kleuren kon beoordelen. Door het vele glas in noord- en zuidgevel konden de medewerkers van de groene omgeving genieten, waaraan door het ontwerp van Mien Ruys veel aandacht is besteed. Door de geavanceerde dakconstructie waren grote overspanningen mogelijk; er zijn dan ook een beperkt aantal betonnen staanders die in een V-vorm de sheds ondersteunen. Een deel van roestvrijstalen afvoeren bevindt zich nog ter plaatse. Voor de vloer is oorspronkelijk naadloos strijkplastic toegepast, dit is deels nog aanwezig. In het oostelijk gedeelte verlaagde plafonds van stalen roosters, waar kantoren gevestigd waren.

Op het veld naast de ingang aan de zuidzijde staan vijf draaibare testpanelen op stalen dragers, waar de kleurechtheid van de stoffen bij verschillende zonlichtinval kon worden beproefd.

Waardering

FABRIEKSGEBOUW, ontworpen door Gerrit Rietveld met technische adviezen van G. Beltman, van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang als internationale mijlpaal in de modernistische fabrieksarchitectuur:

- door de inventieve toepassing van dunwandige betonnen schaaldaken, het Zeiss-Dywidagsysteem;
- vanwege de op de productie met brede weefgetouwen afgestemde maatvoering, "form follows function";
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten onder meer door de kantelingen in de westgevel, het ritme, de gebogen sheds, de glazen gevels;
- vanwege het belang in het oeuvre van Rietveld, als diens eerste ontwerp voor een fabriek;
- vanwege de ensemblewaarde door de samenhang van het ontwerp met het tuinontwerp;
- vanwege de herkenbare sociaal-idealistische en milieutechnische aspecten in het ontwerp.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Weverij

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument